

Загуменна Юлія Олександрівна
ВЗАЄМОДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА...

ВЗАЄМОДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ОСНОВА ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

Загуменна Юлія Олександрівна - кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри теорії та історії держави і права факультету №1 Харківського національного університету внутрішніх справ

УДК 351.74:352.075

The article examines the legal and organizational basis of the interaction between the National Police of Ukraine and the civil society. The author reviewed a list of legal literature and revealed modern scientific understanding regarding interaction between the police and the civil society. The author also determined the best foreign practices regarding development of interaction between NGOs and police structural units and suggested the main ways of improvement of the interaction between the National Police and the civil society. They were considered as the priority directions of ensuring state security.

It is possible to distinguish four main models of the police service in the world practice: "politician-observer", "professional lawyer", "rationalized model" and "service to the public". The analysis of the scientific works and foreign experience proved that the best model of the National Police of Ukraine functioning and interaction with the civil society is "service to the public".

The effectiveness of the interaction between the National Police and the population influences the development of the civil society in Ukraine and increase of the level of legal awareness and legal culture of citizens. It also influences the development of the desired lawful behavior among citizens. The effectiveness of the state interaction at this level with civil society depends on the provision of the state security in general, and the fulfillment of specific tasks imposed on the bodies of the National Police of Ukraine.

The main directions of the improvement of interaction between the National Police bodies and the civil society are as follows: 1) development and adoption of the Concept of interaction between the National Police and the civil society institutions at the national and regional levels; 2) increasing the availability of the police for the public; 3) ensuring transparency in the work of the police; 4) forming a positive image of the police service and its employees; 5) enhancement of the professionalism of the police and representatives of NGOs working in the field of law enforcement.

В статті розглядаються організаційно-правові основи взаємодії Національної поліції України з громадянським суспільством. Автором здійснено огляд юридических літературних джерел, розкриті сучасні наукові уявлення про взаємодію громадянського суспільства і поліцейських структур. Досліджено зарубіжний досвід взаємодії громадянського суспільства і поліцейських структур. Представлено основні напрями удосконалення взаємодії Національної поліції і громадянського суспільства.

Ключові слова: Національна поліція, громадянське суспільство, державна безпека, взаємодія, забезпечення внутрішньої безпеки.

Articolul se referă la bazele organizaționale și legale ale interacțiunii dintre Poliția Națională a Ucrainei și societatea civilă. Autorul a revizuit sursele bibliografice din domeniu, au fost dezvăluite viziunile științifice moderne privind interacțiunea dintre societatea civilă și structurile poliției. A fost studiată experiența străină a interacțiunii dintre societatea civilă și structurile de poliție. Se propun principalele direcții de îmbunătățire a interacțiunii dintre Poliția Națională și societatea civilă.

Постановка проблеми. Курс на зміцнення державності в Україні, охорону прав і законних інтересів громадян, поглиблення процесів демократизації різних ланок суспільно-політичного життя, інтеграція України у європейське співтовариство обумовлюють необхідність вивчення та наповнення реальним змістом багатьох правових явищ і категорій. Серед них важливе місце посідають завдання розбудови громадянського суспільства, активізації участі його інститутів у забезпеченні державної безпеки, правопорядку, їх здатності здійснювати ефективний контроль над діяльністю правоохоронних органів.

Євроінтеграційні процеси, що наразі відбуваються в Україні, створили передумови для формування нового правоохоронного органу європейського зразка - Національної поліції України. Серед пріоритетних цілей поліції, як зазначається в Рекомендаціях Res (2001) 10 про Європейський кодекс поліцейської етики, в демократичному суспільстві, заснованому на верховенстві права, мають бути запобігання та подолання злочинності [1]. Подібна позиція висловлена і в Концепції першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ, де говориться про те, що правоохоронні органи, не відмовляючись від виконання основного завдання - охорони правопорядку, мають змістити акцент своєї роботи на зв'язок з населенням, оскільки без активної та зацікавленої підтримки громадян розкриття і профілактика злочинів є малоефективними [2]. Створення Національної поліції призвело не лише до зміни назви найбільш масової і наближеної до населення правоохоронної структури держави, вона заклала підвалини для формування нової парадигми охорони правопорядку, трансформації принципів взаємодії працівників поліції і громадян, подолання наслідків негативного іміджу міліції, відновлення довіри населення до правоохоронних органів. Розвиток партнерських відносин між Національною поліцією і громадянським суспільством на засадах довіри, прозорості, взаєморозуміння і взаємодопомоги в боротьбі зі злочинністю за таких умов стає пріоритетним

напрямком діяльності Національної поліції України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання взаємовідносин громадянського суспільства з міліцією (поліцією), завжди були в центрі уваги науковців і практиків-правоохоронців. Значний внесок у розробку даної проблеми внесли такі вчені, як: О.М. Бандурка, Т. Ю. Дашо, А. П. Закалюк, І. В. Зозуля, О. П. Коренев, Л. М. Колодкін, М. В. Костецький, О. П. Ключніченко, А.В. Майдигов, Л. В. Напливайко, О. С. Проневич, О.О. Сердюк, В. В. Сокурено, В.Т. Томін, О.Н. Ярмиш та ін. Однак, у сучасних умовах удосконалення діяльності органів Національної поліції, створення нового законодавства склалася певна практика його застосування, а відтак виникла потреба нового вивчення і осмислення цього питання. Таким чином, дослідження питань взаємодії органів Національної поліції із громадянським суспільством набуває особливого змісту і актуальності та потребують подальшого дослідження.

Мета статті полягає у тому, щоб дослідити організаційно-правові засади аспекти взаємодії органів Національної поліції та громадянського суспільства, а також визначити основні шляхи удосконалення такої взаємодії як пріоритетних напрямків забезпечення державної безпеки.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розбудови в Україні правової держави однією з актуальних проблем є пошук оптимальних засад взаємодії громадянського суспільства і держави. У даному контексті особливо гостро постає проблема взаємовідносин громадян із представниками державної влади, в тому числі і поліції. Сучасна складність завдань, які поставлені перед Національною поліцією України (ст.2 Закону України «Про національну поліцію»), а саме протидія злочинності, котра дедалі стає більш поширеною і небезпечною, забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, надання послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги, винятково важкі

умови, в яких ведеться ця робота, вимагають постійного зростання професіоналізму кадрів поліцейських, високого рівня наукового забезпечення процесів їх підготовки та практичної діяльності [3, с.124].

У юридичній науковій літературі у контексті пошуку оптимальних шляхів реформування правоохоронних органів неодноразово піднімалась проблема організації і функціонування ефективної моделі поліції.

О. С. Проневич виділив основні моделі забезпечення державою внутрішньої безпеки суспільства – це централізована, децентралізована та комбінована (напівцентралізована) модель [4, с. 148].

Централізована або (континентальна) модель забезпечення державою внутрішньої безпеки суспільства, на думку автора, характеризується домінуючою роллю міністерства внутрішніх справ, директивним стилем управління й жорсткою вертикаллю підпорядкування низових ланок центральним органам. Показово, що централізована модель управління поліцією достатньо довгий період існувала у переважній більшості постсоціалістичних держав Європи. Міліція (поліція) у цих державах входила до складу міністерств внутрішніх справ. Управління міліцією зазвичай будувалось на засадах жорсткого підпорядкування центральним органам підрозділів регіонального (обласного) та місцевого рівнів [4, с. 148].

Децентралізована модель забезпечення державою внутрішньої безпеки суспільства, на думку науковця, має наступні особливості: відсутність єдиного загальнонаціонального органу, множинність поліцейських сил загальнодержавного, регіонального та місцевого рівнів, переважне зосередження важелів управління поліцейськими силами в руках обласних (регіональних) органів державної влади та органів місцевого самоврядування, яка передбачає значну роль муніципальних органів влади в управлінні поліцією [4, с. 150].

У свою чергу, комбінована (напівцентралізована) модель забезпечення державою внутрішньої безпеки суспільства характеризується: по-перше, наявністю загальнонаціонального органу (міністерства), відповідаль-

ного за забезпечення внутрішньої безпеки, координацію діяльності розрізнених поліцейських служб; по-друге, співіснуванням державних поліцейських служб загальнонаціонального (федерального) та регіонального (рівня штату, землі); по-третє, співіснуванням державної та муніципальної поліції із пріоритетністю розвитку державної поліції [4, с. 151].

З огляду на зазначені моделі забезпечення державою внутрішньої безпеки суспільства, кожна з них має власну структуру і особливості функціонування. При цьому для кожної із вказаних моделей структури поліції, на наш погляд, є характерними власні взаємозв'язки з громадянським суспільством. Тобто взаємодія поліцейських структур у централізованій моделі забезпечення державою внутрішньої безпеки з громадянським суспільством буде певною мірою відрізнятися від такого ж роду взаємодії в децентралізованій та комбінованій (напівцентралізованій) моделі.

Слід окремо звернути увагу на те, що на сьогодні переважна більшість вчених-правознавців відстоює позицію необхідності муніципалізації (комуналізації) поліції [5, с. 154-161]. При цьому науковці визначають сутність муніципальної поліції (міліції): по-перше, у передачі (делегуванні) державою органам місцевого самоврядування (муніципалітетам, комунам тощо) частини повноважень щодо охорони громадського порядку у межах територіальної громади [6]. По-друге, у наближенні поліції до населення, тісній взаємодії та співпраці поліцейських структур із суспільством [7, с. 434]. По-третє, у максимальному наближенні поліцейських структур до населення, яке вона «обслуговує», що дозволяє їй вчасно та адекватно реагувати на ті проблеми, що виникають [8, с. 225].

Таким чином, можна зробити висновок, що у структурі поліцейської системи одне з пріоритетних місць займає муніципальна міліція. Саме на поліцейські структури комунальної (територіальної) поліції територіальна громада покладає виконання змістовно «нових» завдань із обслуговування населення.

Окрім моделі оптимальної будови (структури) поліції України, вчені-правознавці неодно-

разово аналізували моделі функціонування поліції на прикладі різних зарубіжних країн. На підставі результатів такого роду аналізу, у межах даного наукового дослідження, вважаємо за необхідне визначити рівень та якості взаємодії поліцейських структур при різних моделях функціонування поліції і громадянського суспільства.

У юридичній науковій літературі виділяють чотири моделі поліцейської служби, кожна з яких характеризується певними особливостями, моделлю поведінки працівників поліцейських структур, вимогами до діяльності поліції із боку держави та громадянського суспільства.

Однією із такого роду моделей поліцейської служби є модель «політик-спостерігач». Для даної моделі поліцейської служби є характерною певна політизація та репресивне спрямування діяльності поліції (міліції), низький фаховий рівень і неформальна особистісна поведінка персоналу [9, с. 23].

Модель поліцейської служби «політик-спостерігач» існувала в окремих тоталітарних державах або окремих демократій із інститутом шерифа упродовж XIX–XX ст. За подібних умов поліція (міліція) набувала негативного іміджу і була об'єктом нищівної критики із боку громадського суспільства [9, с. 23].

Спираючись на зазначене, слід зазначити, що у такій моделі поліцейської служби, як «політик-спостерігач» поліція залежить від впливу політичної кон'юнктури. Даний стан речей, вважаємо, пояснюється видом державного (політичного) режиму країн, для яких є характерною зазначена модель поліцейської діяльності. Відповідно поліція при моделі «політик-спостерігач» розцінюється з боку громадськості як державний владний орган, який покликаний виконувати завдання і функції держави і лише в її інтересах.

Наступна модель поліцейської служби – «юрист-професіонал». Для даної моделі є характерними наступні особливості: 1) визнання пріоритетності принципу верховенства права; 2) прагнення до захисту фундаментальних ліберальних цінностей, що забезпечує трансформацію «політика-спостерігача» у «солдата суспільства»; 3) компетентність,

професіоналізм, почуття відповідальності та високі морально-вольові якості працівника поліції [9, с. 24].

Поведінка поліцейського у рамках зазначеної моделі функціонування поліції вичерпно врегульована нормативно, а оцінка ефективності службової діяльності персоналу здійснюється за об'єктивними показниками [9, с. 24].

Таким чином, від працівника поліції у межах моделі «юрист-професіонал» вимагається не особиста відданість керівництву, як у моделі «політик-спостерігач», а захист фундаментальних ліберальних цінностей держави і суспільства, чітка реалізація нормативних приписів, визнання принципу верховенства права.

У моделі функціонування поліції «політик-спостерігач» поліцейські структури є «засобом насадження» державної влади, з їхньою допомогою влада утримується у руках діючих політиків. У межах моделі «юрист-професіонал» працівники поліцейських структур реалізують приписи норм законодавства, і виконують лише ті вказівки керівництва, які відповідають праву і закону.

Модель поліцейської служби, «за можливістю раціоналізована», передбачає використання прагматичних науково обґрунтованих методів і способів. Працівник поліції трансформується в аналітика, який розуміється у проблемах соціуму та пропонує оптимальні варіанти вирішення проблем охорони публічного порядку та боротьби зі злочинністю [9, с. 24-25].

У межах функціонування зазначеної вище моделі, працівник поліції є, так би мовити, аналітиком проблем суспільства. Він, на підставі аналізу різних конкретних правових ситуацій, пропонує громадськості оптимальний законний варіант її вирішення.

Модель поліцейської служби «служіння суспільству» характеризується тим, що поліція дотримується проактивної позиції, здійснює перманентний моніторинг і профілактику соціальної напруги, запобігає вчиненню правопорушень у контексті реалізації програм партнерства з населенням. Поява моделі «служіння суспільству» зумовлена необхід-

ністю підвищення відповідальності поліції за безпеку окремих громадян та суспільства у цілому [9, с. 25].

У межах моделі поліцейської служби «служіння суспільству» створюються та реалізуються спеціальні програми взаємодії поліцейських структур і громадянського суспільства. По-друге, працівники поліції розглядаються як фахівці, що мають певний обсяг знань у галузі права і діють в інтересах гармонійного розвитку держави і громадянського суспільства.

Як результат, у межах функціонування зазначеної моделі поліцейський є не «спостерігачем», не «солдатом», не «аналітиком», який реалізує завдання у сфері відбиття загроз для охоронюваного суспільного блага та уповноважений на застосування примусу (репресії), а набуває статусу «учителя», який реалізує позитивну (підтримуючу) функцію. Особлива увага при даній моделі функціонування поліції приділяється соціалізації персоналу поліції, формуванню образу непідкупного високопрофесійного поліцейського, який шанує людську гідність і виявляє готовність надавати допомогу населенню [9, с. 25-26].

У науковій юридичній літературі дану модель визнають «комунальною». Це обумовлюється тим, що діяльність поліції у межах моделі поліцейської служби «служіння суспільству» зорієнтована на вирішення проблем обмеженої групи населення (територіальної громади) [9, с. 26]. Відповідно закономірним є той факт, що поліцейські структури у межах реалізації даної моделі формуються територіальними громадами для забезпечення своїх місцевих потреб.

Проаналізована класифікація сприяє більш чіткому розумінню покликання поліції, однак вона є умовною. У реальному житті вищезазначені моделі функціонування поліції не існують «у чистому вигляді». Для функціонування системи правоохоронних органів конкретної держави, як правило, є характерними властивості одразу двох або більше зазначених моделей. Даний стан речей обумовлюється тим, що модель організації та функціонування поліції конкретної держави є динамічним явищем. Вона розвивається і

постійно змінюється, у зв'язку з тим, що має забезпечувати потреби правової держави і громадянського суспільства, які також не є сталими, постійно еволюціонують.

Огляд сучасної наукової і навчальної юридичної літератури дає підстави зазначити, що у пошуках оптимальної моделі функціонування Національної поліції України і взаємодії її і громадянського суспільства вчені-правознавці підтримують єдину точку зору: «модель «служіння суспільству» є найпридатнішою для демократичних держав» [10].

Ефективність взаємодії органів Національної поліції та населення впливає на розбудову громадянського суспільства в Україні, на підвищення рівня правосвідомості та правової культури громадян, вироблення у них установки на бажану правомірну поведінку. Від ефективності взаємодії держави на даному рівні з громадянським суспільством залежить реалізація правоохоронної функції держави взагалі і виконання конкретних завдань, поставлених перед органами Національної поліції України.

Одним із пріоритетних напрямків удосконалення взаємодії поліції та інститутів громадянського суспільства є удосконалення правової бази. У межах даного напрямку слід внести відповідні зміни (які на нормативно-правовому рівні будуть врегульовувати комплекс заходів організаційного, матеріально-технічного, фінансового характеру) до законів України «Про Національну поліцію», «Про громадські об'єднання» і прийняти низку підзаконних нормативно-правових актів, які будуть спрямовані на реалізацію положень зазначених законів.

Крім того, удосконалення правової бази взаємодії поліції та інститутів громадського суспільства потребує прийняття Концепції взаємодії Національної поліції та інститутів громадянського суспільства, яка б на загальнодержавному рівні закріпила мету, строки, заходи, шляхи і способи, фінансові ресурси підвищення ефективності взаємодії поліції та громадянського суспільства, а також рекомендації ОБСЄ стосовно практики такого роду взаємодії.

На підставі зазначеної Концепції взаємодії Національної поліції та інститутів громадянського суспільства, з урахуванням вимог реформи децентралізації влади необхідно розробити і прийняти регіональні Концепції взаємодії поліції і інститутів громадянського суспільства, програми розвитку поліцейських структур.

Другим напрямом удосконалення взаємодії поліції і громадянського суспільства є підвищення доступності поліції для населення. Для цього необхідно провести низку конкретних заходів: 1) максимально наблизити наряди поліції до житлового сектору; 2) активізувати практику регулярних профілактичних обходів дільниць та об'їздів віддалених населених пунктів із метою прийому та розгляду заяв і повідомлень про злочини та інші правопорушення, зустрічей з населенням та ін..; 3) розвиток сервісних центрів поліції для звернення громадян за правовою допомогою. При цьому такого роду центри повинні бути оснащені відповідними інформаційними стендами, допоміжною літературою, у них повинні чергувати працівники поліції для юридичного консультування громадян, надання їм допомоги при складанні відповідних документів; 4) запровадити у практику технічні засоби віддаленого доступу, які дозволять громадянам у спрощеному порядку подати заяву і повідомлення. За допомогою технічних засобів віддаленого доступу громадяни зможуть подати заяву та повідомлення про різні надзвичайні ситуації, правопорушення, не відриваючись від роботи, не витрачаючи часу, що у багатьох випадках підвищить бажання у населення співпрацювати з поліцією; 5) запровадити у діяльність поліції сучасні технології із метою удосконалення практики надання інститутам громадянського суспільства послуг, у тому числі і в електронному вигляді за принципом «єдиного вікна».

Одним із напрямів удосконалення взаємодії поліції й інститутів громадянського суспільства є забезпечення принципу відкритості у роботі поліції. Для цього необхідно запровадити планову практику виступів працівників поліції у засобах масової інформації і на громадських форумах (конференціях,

круглих столах, семінарах тощо) керівників підрозділів поліції, підготовку ними статей та інших матеріалів, оглядів про стан злочинності, результати боротьби з корупцією, екстремізмом та ін.. Такого роду заходи, на наш погляд, з одного боку, дозволять інформувати населення про оперативну обстановку і проведеної роботу, а з іншого, - отримати інформацію про оцінку населення про діяльність працівників поліції і відповідних структурних підрозділів.

На ефективність взаємодії поліції та інститутів громадянського суспільства, на наш погляд, позитивно вплине формування у населення об'єктивної оцінки діяльності поліції і створення позитивного образу її працівників.

Рівень служби в підрозділах правоохоронних органів безпосередньо залежить від удосконалення системи професійного навчання. Реформування правоохоронних органів та удосконалення системи підготовки їх персоналу відбувається в умовах зміни парадигми суспільного розвитку, типу культури, духовно-моральних орієнтирів. Відтак ефективне функціонування системи відповідного безперервного професійного навчання працівників правоохоронних органів є нагальною проблемою та важливим фактором зміцнення суспільного правопорядку, становлення демократичної, соціальної, правової держави з соціально-орієнтованою ринковою економікою, конструктивної взаємодії поліції з населенням. Наступним напрямом удосконалення взаємодії поліції і інститутів громадського суспільства є підвищення рівня підготовки працівників поліції та представників громадських організацій правоохоронного спрямування у сфері забезпечення правопорядку та режиму законності.

Підготовка працівників для органів Національної поліції потребує удосконалення системи вищої освіти. Формування у майбутніх поліцейських ключових національно-патріотичних та професійних якостей, які необхідні їм для ефективного і якісного виконання обов'язків в умовах сутнісного переформовування призначення Національної поліції.

В умовах трансформації вищої відомчої освіти відбувається пошук нових шляхів й підходів щодо підвищення якості підготовки та особистісних рис майбутніх офіцерів поліції. У контексті прийняття Закону України «Про Національну поліцію» змінюється соціальна роль і їх професійні функції, створюється нова система відносини «поліцейський – населення», що вимагає формування у майбутніх офіцерів поліції свідомого ставлення до обраної професії, прагнення захищати громадський порядок у суспільстві, відстоювати інтереси громадян.

Сучасна система підготовки поліцейських має бути дуалістичною та поєднувати в собі, з одного боку, академічно-лекційну подачу матеріалу у межах якої забезпечується отримання глибоких спеціальних знань професії. З іншого боку, сучасна система підготовки поліцейських має ґрунтуватися на практично-тренінгових формах навчальних занять, які сприятимуть трансформації теоретичних знань у практичні вміння та навички [11, с.124].

З метою активного залучення громадськості до партнерства з Національною поліцією України слід врахувати, але не копіювати практику зарубіжного досвіду щодо формування взаємодії інститутів громадянського суспільства зі структурними підрозділами поліції.

Упродовж останнього десятиліття в Німеччині реалізується концепція «партнерство заради безпеки», що передбачає участь населення у здійсненні моніторингу стану публічної безпеки в територіальних громадах [3, с. 125-126].

У межах реалізації даної концепції діють засновані на волонтерських засадах добровільні громадські квазіполіцейські формування [12, с. 52-53], «добровільні поліцейські служби» у Баден-Вюртемберзі та Гессені та «варти безпеки» у Баварії і Саксонії.

Цікаво, що кандидатів на вступ до складу зазначених квазіполіцейських формувань у законодавстві Німеччини та Польщі висуваються конкретні вимоги й існує низка підстав за наявності яких особам, що бажають брати участь у забезпеченні публічної безпеки, може

бути відмовлено. При цьому кандидати на зарахування до складу добровільної поліцейської служби, згідно з законодавством Німеччини, повинні прослухати базовий двотижневий теоретичний курс і пройти практичні заняття на базі підрозділів поліції готовності або навчальних центрів дирекцій поліції. Тобто мають отримати базові знання, вміння та навички у сфері охорони публічного порядку. У подальшому члени добровільної поліцейської служби повинні щорічно проходити курси підвищення кваліфікації на базі поліцейських дільниць, у межах яких, вони вивчають такі теми, як «право», «поліцейська тактика», «поліцейська сервісна служба», «поводження зі зброєю», «самозахист», «застосування засобів примусу» тощо. Відповідно до норм поліцейського законодавства Баден-Вюртемберга члени добровільної поліцейської служби при виконанні службових обов'язків наділяються статусом чиновників виконавчого органу поліції. Це дає можливість здійснення окремих поліцейських чинностей (наприклад, обшуку або «поліцейського забезпечення», тобто збереження права або майна). Водночас члени «добровільної поліцейської служби» наділені правом застосування заходів безпосереднього примусу [3, с. 126-127]. Слід звернути увагу, що члени добровільної поліцейської служби проходять певний кваліфікаційний відбір і професійну підготовку.

Таким чином, «добровільна поліцейська служба» у Баден-Вюртемберзі та Гессені фактично є «громадянською альтернативою неконтрольованим об'єднанням громадян, які переконані, що спроможні самостійно піклуватися про правопорядок», та своєрідним «добровільним ангажементам для громадськості до поліцейської роботи, важливим внеском як у підвищення громадської активності, так й у покращання публічної безпеки» [3, с. 127]. Дане квазіполіцейське формування дає можливість державі: по-перше, скеровувати діяльність активно налаштованих громадян, які бажають брати участь в охороні правопорядку та режиму законності; по-друге, уникнути хаосу у роботі об'єднань громадян, які переконані, що спроможні самостійно піклуватися про правопорядок; по-

третє, підвищити ефективність роботи органів поліції.

Польська поліцейсько-правова доктрина передбачає надання територіальним громадам права заснування груп самооборони, об'єднаних родовою назвою «громадянська сторожа» [3, с. 129]. Для громадських сторож характерні різні форми, однією із яких є «громадський патруль». Громадський патруль є однією із найпоширеніших форм об'єднань громадян з метою охорони громадського порядку. Пріоритетність створення «громадянських патрулів» пояснюється більшою схильністю населення до співпраці з добровільними квазіполіцейськими формуваннями, аніж з класичною поліцією, яка у суспільній свідомості асоціюється переважно з репресивною діяльністю. Практика створення «громадянських патрулів» поширена на рівні повітових комендатур польської поліції [3, с. 130].

Громадський патруль як добровільне об'єднання громадян певної територіальної громади є скерованою формою, з боку держави, участі соціально-активних громадян у процесі забезпечення громадського порядку та безпеки. При цьому, держава, розвиваючи такий напрямок співпраці населення з поліцією, як громадський патруль, з одного боку, підвищує ефективність роботи поліцейських структур, реалізує превентивні заходи, а з іншого, - ініціює нову форму соціальної активності населення певної територіальної громади, зменшує рівень безробіття, формує почуття відповідальності за стан безпеки у місцевості проживання членів громадських патрулів та бажаючих осіб вступити до їх лав [3, с. 130].

У процесі взаємодії поліції та громадянського суспільства беруть участь дві сторони. Одним із суб'єктів даного роду взаємодії є громадянське суспільство, у зв'язку з чим цілком логічно, що на ефективність взаємодії поліції та громадянського суспільства впливає і рівень активності громадян, а також ступінь їх налаштування взаємодіяти зі структурними підрозділами поліції.

Висновки. Отже, підсумовуючи все вищевикладене, маємо підстави до основних напрямків удосконалення взаємодії органів

Національної поліції та громадянського суспільства віднести: 1) розробку та прийняття на загальнодержавному та регіональному рівнях Концепції взаємодії Національної поліції та інститутів громадянського суспільства; 2) підвищення доступності поліції для населення; 3) забезпечення принципу відкритості у роботі поліції; 4) формування у населення об'єктивної оцінки діяльності поліції і створення позитивного образу її працівників; 5) підвищення рівня підготовки працівників поліції та представників громадських організацій правоохоронного спрямування у сфері забезпечення правопорядку та законності.

Література

1. Додаток до Рекомендації Кес (2001) 10 про Європейський кодекс поліцейської етики: Міжнародний документ Комітету міністрів від 19 вересня 2001: Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / за заг. редакцією О. А. Банчука. - К.: Москаленко О. М., 2013. - 588 с.
2. Концепція першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ: проект 2014 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1118-2014-%D1%80>
3. Сокурєнко В.В. Підготовка охоронців правопорядку в Харкові: 100 років історії (1917-2017 рр.): до 100-річчя подій Української революції. - Харків: ХНУВС: Золота миля, 2017. - 495 с.
4. Проневич О. С. Моделі управління поліцією: аналіз зарубіжного досвіду / О. С. Проневич // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності [Текст]. - 2009. - № 1. - С. 145-167.
5. Гудзь Т. І. Проблеми та перспективи розвитку місцевої міліції (муніципальної поліції) в умовах реформування територіальної організації публічної влади в Україні / Т. І. Гудзь // Форум права. - 2011. - № 4. - С. 154-161 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-4/11gtivvu.pdf>
6. Проневич О. С. Муніципалізація (комуналізація) як одна з визначальних тен-

Загуменна Юлія Олександрівна

ВЗАЄМОДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА...

денцій еволюції інституту поліції (міліції) /- О. С. Проневич // Форум права. – 2009. – № 1. – С. 470–479. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/FP/2009-1/09posipm.pdf>

7. Матюхіна Н. П. Муніципальна поліція: окремі сторінки минулого та сьогодення (зарубіжний досвід) / Н. П. Матюхіна // Форум права. – 2009. – № 3. – С. 431–435 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-3/09mnpaczd.pdf>

8. Гудзь Т. І. Досвід організації та діяльності місцевої міліції (муніципальної поліції) в Україні / Т. І. Гудзь // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2013. – № 1062. Серія «ПРАВО». Випуск № 14. – С. 222–225.

9. Джурканин Т. Д. Кадровое обеспечение полиции США : моногр. / Т. Д. Джурканин, А. В. Негодченко, В. А. Сергеевнин ; под ред. А. В. Негодченко. – Х. : Изд-во Нац. ун-та внутр. дел; Днепрпетровск: Лира ЛТД, 2003. – 360 с.

10. Проневич О. С. Проактивна діяльність поліції (міліції) як складова сучасної парадигми охорони правопорядку / О. С. Проневич // Форум права. – 2011. – № 3. – С. 639–643. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11pospop.pdf>.

11. Проневич О. С. Організаційно-правові засади участі населення у здійсненні поліцейської діяльності: досвід Німеччини та Польщі / О. С. Проневич // Вісник ХНУВС. – 2012. – № 1(56). – С. 125–133.

12. Künast R. Alternatives Sicherheitskonzept für Städte und Gemeinden / R. Künast // Bürgerrechte&Polizei. – 1997. – Nr. 3 – S. 52-53